

Sygn. akt II CK 248/04

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 14 grudnia 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bronisław Czech

SSN Jan Górowski

Protokolant Anna Jasińska

w sprawie z powództwa C.K.

przeciwko Izbie Skarbowej w P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 14 grudnia 2004 r.,

kasacji powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 9 grudnia 2003 r., sygn. akt [...],

oddala kasację.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2003 r., Sąd Okręgowy w K. oddalił powództwo C.K. przeciwko Izbie Skarbowej w P. o zapłatę kwoty 143.441,84 zł. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że pozwany uszczuplił należny Skarbowi Państwa podatek VAT za okres od grudnia 1995 r. do lipca 1996 r. o kwotę 1.911 zł. Urząd Skarbowy ustalił w związku z tym, decyzją z dnia 15 listopada 1996 r., łączną kwotę zaległości powoda w wysokości 7.632 zł, w tym z tytułu sankcji określonej w art. 27 ust. 5 pkt 2 ustawy o podatku od towarów i usług - 5.724 zł. Ponadto, za uszczuplenie należności podatkowych, orzeczeniem karnym z dnia 26 lutego 1997 R., na podstawie art. 94 § 1 ustawy karnej skarbowej, powodowi wymierzono karę grzywny w wysokości 2.000 zł.

Od powyższych decyzji powód nie odwołał się; nie uiszczył także należności w terminie. Urząd Skarbowy wydał w związku z tym tytuły wykonawcze i przystąpił do ich wykonania. W międzyczasie egzekwowano od powoda należności na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, jak również inne należności na rzecz Urzędu Skarbowego. Należności na rzecz ZUS oraz na rzecz Funduszu Pracy i Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych powstały także w okresie późniejszym; zostały stwierdzone decyzją z 1 grudnia 1999 r. Ostatecznie ZUS wyraził zgodę na spłatę zadłużenia w ratach.

Dodatkowo powód nie regulował należności przysługujących jego pracownikom za świadczoną pracę; należności te zostały zaspokojone z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Wobec niezwrócenia wypłaconych kwot Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z dnia 7 października 1999 r., zasądził od powoda na rzecz Wojewódzkiego Urzędu Pracy 21.079,96 zł. Ponadto przeciwko powodowi wydany został na rzecz Energetyki S.A. nakaz zapłaty tytułem nie uiszczenia opłat za pobraną energię elektryczną.

Dnia 29 kwietnia 1998 r. W sprawie K 17/97 Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją art. 7 ust. 5, 6 i 8 ustawy o podatku od towarów

i usług w zakresie, w jakim dopuszczają stosowanie wobec tej samej osoby za ten sam czyn sankcji administracyjnej oraz odpowiedzialności karno-skarbowej. Wobec tego powód wystąpił o wznowienie postępowania podatkowego zakończonego decyzją z dnia 15 listopada 1996 r. wymierzającą mu sankcję w oparciu o przepis art. 27 ust. 5 pkt 2 ustawy o podatku od towarów i usług. Ostatecznie Izba Skarbowa decyzją z dnia 18 lutego 2002 r. uchyliła decyzję Urzędu Skarbowego z dnia 15 listopada 1996 r. w części dotyczącej ustalenia sankcji stosownie do wskazanego wyżej, a uznanego za sprzeczny z Konstytucją, przepisu ustawy o podatku od towarów i usług.

Dnia 28 marca 2002 r. powód wystąpił do Skarbu Państwa - Izby Skarbowej o przyznanie odszkodowania z tytułu rzeczywistej szkody jaką poniósł na skutek wydania decyzji z dnia 15 listopada 1996 r. Pozwany zwrócił powodowi kwotę 5.724 zł pobranej sankcji, 2.867,30 zł tytułem wpłaconych przez niego odsetek oraz 18.822,80 zł jako odsetki należne powodowi od powyższych kwot - łącznie 27.411 ,10 zł.

Sąd pierwszej instancji oddalając powództwo stwierdził, że nie występuje związek przyczynowy pomiędzy wydaniem decyzji, a spadkiem przychodów powoda w 1997 r. Urząd Skarbowy prowadził egzekucje przeciwko powodowi już wcześniej, a także po ustaleniu sankcji. Powód prowadził przy tym działalność gospodarczą przez ponad półtora roku po wymierzeniu sankcji, a prowadząc ugodowe pertraktacje z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych wiedział o tytułach egzekucyjnych wystawionych przez Urząd Skarbowy i - jeśli uznawał to za okoliczność istotną - mógł się na nie powołać.

Oddalając apelację powoda Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że straty poniesione przez powoda pozostają poza granicami normalnego związku przyczynowego. Sąd ten wskazał, że orzekając o roszczeniach odszkodowawczych dochodzonych na podstawie art. 260 Ordynacji' podatkowej należy rozumieć pojęcie szkody oraz związku przyczynowego w sposób przyjęty na gruncie prawa cywilnego (art. 361 k.c.). Dla powstania odpowiedzialności Skarbu Państwa na podstawie art. 260 Ordynacji podatkowej niezbędne jest, aby powstała szkoda rzeczywista i żeby pozostawała ona

w normalnym związku przyczynowym z wydaniem konkretnej decyzji podatkowej. Szkoda wskazywana przez powoda, w wysokości kwot stwierdzonych prawomocnymi decyzjami ZUS oraz zasądzonych prawomocnymi wyrokami, nie pozostaje w związku przyczynowym z decyzją organu skarbowego i nie jest szkodą rzeczywistą w rozumieniu art. 260 Ordynacji podatkowej. Zmniejszenie środków obrotowych na skutek zajęcia przez pozwanego kont bankowych w okresie od lutego do maja 1997 r. nie miało wpływu na wysokość przychodów osiągniętych przez powoda.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że powód w wyniku działania organów skarbowych nie poniósł szkody i w związku z tym kwestia zakresu odpowiedzialności Skarbu Państwa na podstawie art. 260 Ordynacji podatkowej, będąca przedmiotem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 września 2003 r. K 20/02, pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Kasacja powoda oparta została na obu podstawach kasacyjnych. W ramach naruszenia przepisów postępowania wskazano naruszenie art. 316 k.p.c. i art. 233 k.p.c., art. 246 i 247 k.p.c. w związku z art. 65 k.c. i art. 74 § 1 k.c. oraz art. 5 k.c., art. 316 § 1 k.p.c. oraz art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym, art. 382 oraz art. 233 § 1 k.p.c. i art. 217 w związku z art. 316 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. oraz art. 316 § 1 i 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 231 k.p.c., a nadto art. 249 k.p.c. W ramach naruszenia prawa materialnego skarżący wskazał art. 260 Ordynacji podatkowej w związku z art. 415 i 417 k.c. przez błędne rozumienie pojęcia szkody.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odniesienie się do poszczególnych zarzutów zawartych w kasacji powoda nastrocza pewną trudność z uwagi na jej chaotyczność i pomieszanie materii. Generalnie jednak powód kwestionuje dokonane w sprawie ustalenia, z których wynika, że nie zostały spełnione przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa, w szczególności nie wystąpił adekwatny związek przyczynowy pomiędzy wydaniem przez Urząd Skarbowy decyzji z dnia 11 listopada 1996 r. a zmniejszeniem się majątku powoda na skutek egzekwowania należności stwierdzonych w postępowaniu administracyjnym, a także przed sądem cywilnym.

Powód prezentuje stanowisko, że decyzja organu skarbowego zapadła w dniu 11 listopada 1996 r., mówiąc obrazowo „uruchomiła lawinę”, która doprowadziła do powstania uszczerbku w majątku powoda wycenionego przez niego na blisko 150.000 zł.

Takie stanowisko nie znajduje uzasadnienia w okolicznościach i ocenach dokonanych w rozpoznawanej sprawie przez Sądy. Skarżący nie wskazuje, jakie konkretnie dowody zostały nieprawidłowo ocenione przez Sąd Apelacyjny, a jego odwoływanie się do szeregu przepisów kodeksu postępowania cywilnego należy ocenić jako polemikę z ustaleniami i ocenami Sądu Apelacyjnego.

Trafne jest stanowisko Sądu Apelacyjnego, że brak związku przyczynowego o charakterze adekwatnym pomiędzy wydaniem decyzji z dnia 11 listopada 1996 r. a powstaniem u powoda zaległości z tytułu należności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Pracy oraz Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, jak również zaległości czynszowych oraz w opłatach za energię elektryczną. Przeciwno przyjęciu wystąpienia normalnego związku przyczynowego przemawia chociażby porównanie należności podatkowej stwierdzonej decyzją Urzędu Skarbowego z dnia 11 listopada 1996 r., a należnościami z innych tytułów. Jak ustaliły Sądy orzekające, i sam skarżący tego nie podważa, w roku 1997 osiągnął wysoki przychód, a działalność gospodarczą prowadził jeszcze przez półtora roku od daty wydania spornej decyzji. Ocena zatem, zgodnie z którą wskazywane przez powoda straty nie pozostają w normalnym związku przyczynowym z decyzją z dnia 11 listopada 1996 r., jest prawidłowa w świetle poczynionych ustaleń, zasad logicznego wnioskowania oraz doświadczenia życiowego.

W tej sytuacji ustalenia co do nie wystąpienia normalnego związku przyczynowego jako przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa należy ocenić jako prawidłowe. W konsekwencji oznacza to, że rozważania odnoszące się do pozostałych przesłanek tej odpowiedzialności są prawnie irrelewantne – nie wystąpienie jednej z przesłanek wyłącza możliwość obciążenia kogokolwiek odpowiedzialnością odszkodowawczą, choćby pozostałe przesłanki były spełnione.

W ramach drugiej podstawy kasacyjnej skarżący podnosi również, że Sąd orzekający nie wziął pod uwagę, iż wadliwa decyzja zapadła w dniu 11 listopada 1996 r. została, na skutek wznowienia postępowania, wyeliminowana w całości z obrotu prawnego. Takie stanowisko nie znajduje podstaw w treści decyzji Izby Skarbowej z dnia 18 lutego 2002 r. Z treści przywołanej decyzji Izby Skarbowej jednoznacznie wynika, że decyzja Urzędu Skarbowego z dnia 11 listopada 1996 r. zostaje uchylona jedynie w części dotyczącej ustalenia sankcji wynikającej z art. 27 ust. 5 pkt 2 Ordynacji podatkowej. W takiej sytuacji decyzja Izby Skarbowej nie wyeliminowała z obrotu prawnego decyzji z dnia 11 listopada 1996 r. „w całości”, a jedynie w części dotyczącej należności w wysokości 5.724 zł ustalonej i pobranej tytułem sankcji. W tym zakresie działanie organu skarbowego było bezprawne i powód mógł dochodzić odszkodowania, co też uczynił. Szkoda pozostająca w normalnym związku przyczynowym z tą częścią decyzji z dnia 11 listopada 1996 r. wyrażała się kwotą 5.724 zł oraz kwotą 2.867,30 zł odsetek pobranych od ustalonej a nie uiszczonej w terminie sankcji. Ponadto powodowi należały się odsetki od powyższych sum - i taka szkoda, zamykająca się kwotą 27.411,10 zł, została naprawiona przez Skarb Państwa. Powód nie wykazał, aby wydanie, uchylonej w części dotyczącej sankcji, decyzji spowodowało powstanie, pozostającej w normalnym związku przyczynowym, szkody - w postaci straty rzeczywistej oraz utraconych korzyści.

W tej sytuacji formułowane w kasacji zarzuty naruszenia prawa materialnego są pozbawione podstaw i to w sposób oczywisty. Sądy orzekające nie prezentowały stanowiska, że powód nie poniósł żadnej szkody (mimo nieco niezręcznego sformułowania zawartego na ostatniej stronie uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego). Ustalono jedynie w sprawie, że wskazywany przez powoda uszczerbek majątkowy pozostaje poza granicami normalnego związku przyczynowego, a więc że nie została spełniona jedna z przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej, także Skarbu Państwa za szkodę spowodowaną wydaniem decyzji podatkowej. Nie sposób zatem mówić o naruszeniu art. 260 Ordynacji podatkowej w związku z art. 415 i 417 k.c.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy oddalił kasację jako pozbawioną usprawiedliwionych podstaw (art. 39312 k.p.c.).

